

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจทั่วโลก มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการอยู่รอดของชาวโลก ซึ่งประชาชนทุกหมู่เหล่าต้องมีการพัฒนารากฐานชีวิตของตนเองให้มั่นคง เพื่อดำรงอยู่ได้ และมีชีวิตครอบครัวที่ถาวรทั้งระบบเศรษฐกิจชุมชนของโลก เพื่อให้เกิดความมั่นคงของประเทศนั้นๆ และทุกประเทศก็มีการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเอง โดยมีการจัดเป็นองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนให้ตนเองอยู่ได้ทันกับเหตุการณ์และโครงสร้างการพัฒนาประเทศที่ขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว ทั้งมีการหมุนเวียนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีโครงการพัฒนาทรัพยากรแร่ธาตุอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด จึงมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ กลุ่มขนาดกลาง และกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อนำเสนอสินค้าและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของประเทศตนเองให้ทัดเทียมกับความจำเป็น ความต้องการของคนทั้งโลก (พระปรีชา ปสนุนธมโม, และคนอื่นๆ. 2546 : 177 - 195)

ในประเทศไทยมีการพัฒนาตามกระแสหลักหรือการพัฒนาตามแบบทุนนิยมได้แผ่ขยายไปในรูปแบบต่างๆ สู่จังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีการพยายามใช้ความคิดของตนเอง มีการรวมกลุ่มกันเพื่อมุ่งไปสู่การทำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้นให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชนพึ่งตนเองได้ (เสรี พงศ์พิศ. 2549 : 1 - 15) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : 13) กระแสพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความเข้มแข็งในชุมชน เพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนได้พึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีนโยบายของรัฐบาลส่งเสริม ด้านวิชาการ โดยมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : 139) โดยให้ความรู้และโน้มน้าวให้ประชาชนรู้จักคิดใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้รากเหง้าของตนเองที่มีอยู่แต่โบราณที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน มาทำผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ของตนเองและชุมชนมีกินมีใช้ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และทำให้ประเทศชาติอยู่ดีมีสุขตลอดไปโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่างประเทศ (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : 43 - 59)

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดชายแดน ซึ่งมีทรัพยากรที่หลากหลายทางชีวภาพ ทั้งทรัพยากรที่เป็นพืชทางเศรษฐกิจ พืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา มะพร้าว ข้าว เป็นต้น และแร่ธาตุ เช่น พลอยทับทิม สยาม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการ

อำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ. 2542 : 61-75) และพืชผลผลิตที่สามารถนำมารวมกลุ่มกันทำและพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและด้วยเหตุผลที่ว่าราคาเม็ดมะม่วงหิมพานต์ขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางทำให้ผลผลิตมีราคาคต่ำ เพราะฉะนั้นทางกลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด จึงมีการรวมกลุ่มแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ตั้งแต่ชุมชนทำกันเอง โดยแต่ละบ้านช่วยกันคิด ช่วยกันทำแต่เล็กแต่น้อย แล้วนำไปจำหน่าย โดยต่างครัวเรือนต่างจำหน่ายกันเอง ต่อมาก็มีการรวมกลุ่มกันผลิตเพื่อส่งเสริมการจำหน่าย และเมื่อผลผลิตมีคุณภาพดี ชุมชนอื่นมีความต้องการและตลาดเพิ่มขึ้น จึงจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ชุมชนมีรายได้ มีการรวมกลุ่มกัน ชุมชนมีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือตนเองได้ และทำให้ชุมชนมีความเจริญตรงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เพราะฉะนั้นทางผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง แปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ว่ามีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไร จึงทำให้กลุ่มได้รับความสำเร็จ จนกระทั่งเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ อีกทั้งเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจใช้ประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูงในด้านการผลิต การบริหารจัดการและการตลาด
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ผลการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านวิชาการ เพื่อไปศึกษาเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์

2. ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาพื้นที่ คือ กลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เนื่องจากในกลุ่มได้มีกิจกรรมการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน วัตถุดิบที่ใช้ผลิตได้มาจากในชุมชนและกลุ่มยังมีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

บริบทชุมชน กลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ด้านเศรษฐกิจคือ อาชีพและรายได้ด้านสังคมและวัฒนธรรมคือ การดำรงชีวิตและประเพณีของคนในชุมชน

ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มในเรื่องวัตถุประสงค์ โครงสร้าง การดำเนินงานและคุณสมบัติของกรรมการกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการผลิตในเรื่องปัจจัยและผลผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาดในเรื่อง การจัดการจำหน่าย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตั้งราคา และการส่งเสริมการตลาด

ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด กรณีการแปรรูปเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิตและด้านการตลาด

3. ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูงแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 8 คน เนื่องจากประชาชนกลุ่มนี้ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านบริบทของชุมชนและกลุ่ม รวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มและภายในชุมชนด้วย

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการศึกษา ทั้งหมด 6 เดือน นับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการกลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง แปลรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ หมายถึง การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง แปลรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่มีสมาชิกในกลุ่มร่วมดำเนินการ เช่น การบริหารจัดการ การผลิตและด้านการตลาด เป็นต้น

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการโดยอาศัยแรงงานในชุมชน

กลุ่มชุมชนบ้านเนินสูง หมายถึง สถานที่แปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด

บริบทชุมชน หมายถึง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมกลุ่มชุมชนบ้านเนินสูงแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ การเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดประสบการณ์ การประยุกต์ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด

การจัดการด้านการตลาด หมายถึง การดำเนินงาน กิจกรรมการวางแผนด้านการขายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินสูง แปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ ตำบลตะกวด อำเภอเมือง จังหวัดตราด

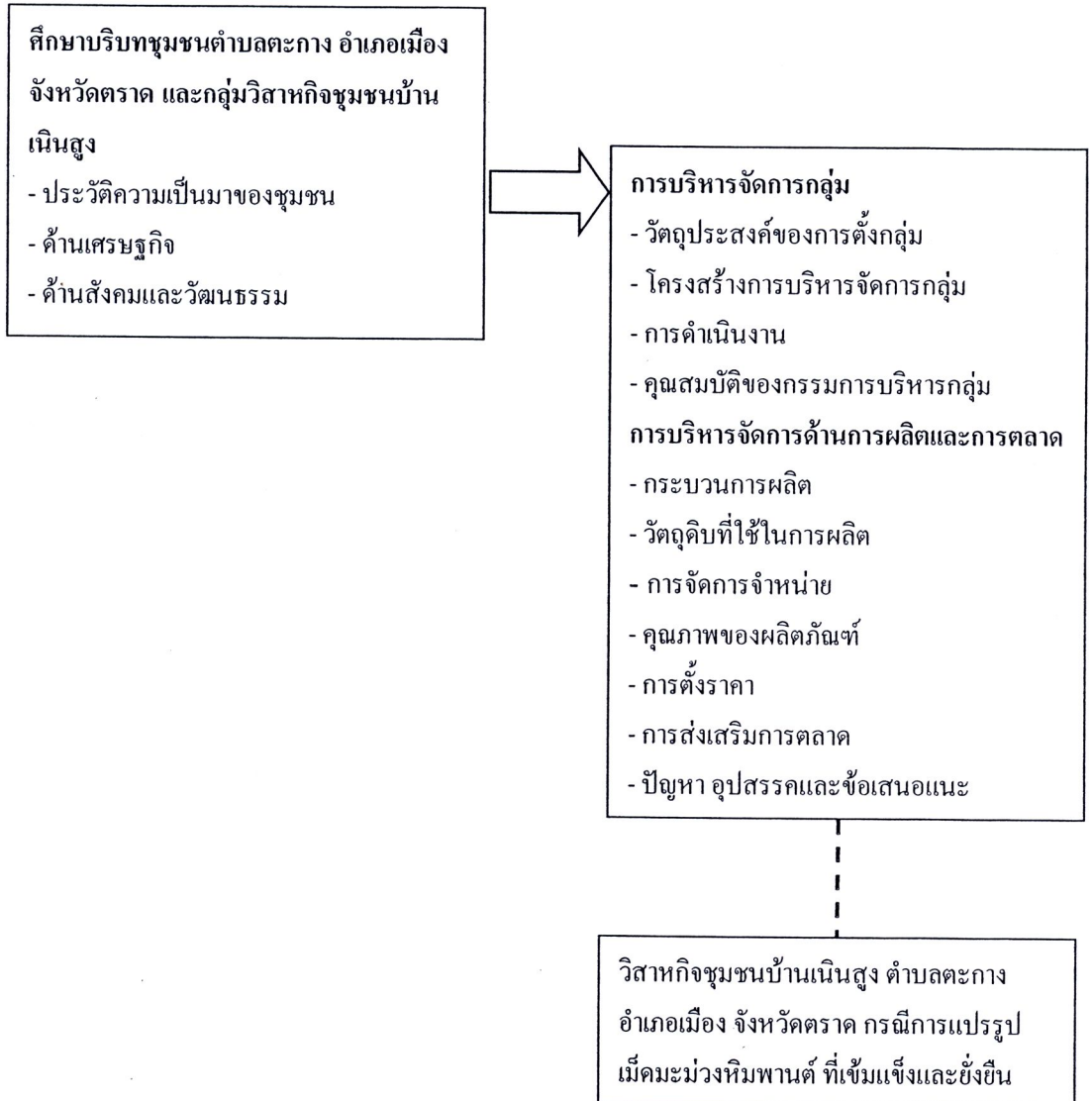
ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่คนในชุมชนบ้านเนินสูงมีการรวมตัวกัน และมีองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นแกนนำในการพัฒนาแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันดำเนินการและจัดกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องการแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์

การจัดการความรู้ หมายถึง การที่คนในชุมชนบ้านเนินสูงมีการถ่ายทอดประสบการณ์การแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแปรรูปเมื่อดมะม่วงหิมพานต์ และมีการนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่น

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการที่มุ่งเน้นให้คนในชุมชนมีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบจากชุมชนเป็นหลัก

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา